

KoMiTi

Verkko-opiskelun kompetenssit, mitoitus ja tilastointi

Verkko-opetuskokemuksia Skotlannin yliopistoista

Yleistä

Tritoniasta tehtiin 10.-13.6.2007 opintomatka kahteen skotlantilaiseen yliopistoon, Glasgow Caledonian Universityyn ja Edinburgh Universityyn. Näiden yliopistojen oppimiskeskustoimintaan tutustuttiin ennen kaikkea tila- ja organisaatoratkaisujen ja rakenteellisen kehittämisen näkökulmista. Opintomatalle osallistuivat Tritonian oppimiskeskuspäällikkö Sari Tarvonen, oppimiskeskuspedagogi Mari Byholm, opetusteknologi Peter Ahlroos, opetuksesta vastaava kirjastonhoitaja Marja Mikola, Vaasan korkeakoulukirjastoyhteistyön suunnittelija Katri Vuorenmaa sekä KoMiTi-hankkeen tilastointiosiosta vastaava suunnittelija Katri Rintamäki. Tässä matkaraportissa keskitytään KoMiTi-hankkeen kannalta kiinnostavaan keskusteluun verkko-opetuksesta ja sen tavoitteista, seurannasta ja tilastoinnista.

Glasgow Caledonian University (GCU)

Glasgow Caledonian University (GCU) perustettiin alkujaan vuonna 1875, mutta yliopistona on yksi Ison-Britannian uusista yliopistoista: se muodostettiin vuonna 1993 yhdistämällä Glasgow Polytechnics ja Queen's College. Vuonna 1996 yliopistoon liitettiin lisää koulutusinstituutioita, suurimpana Glasgow School of Nursing and Midwifery. Nykyään GCU on Skotlannin neljänneksi suurin yliopisto, jossa opiskelee 15.000 opiskelijaa 90 eri maasta 90 kandidaatin- ja 40 maisteriohjelmassa sekä tutkija- ja tohtoriopiskelijoina. Työntekijöitä on 5.000. Yliopisto tarjoaa myös konsultointi-, asiantuntija- ja mediapalveluita yrityksille ja muille yhteisöille, mitä kautta on muun muassa saatu rahoitusta Saltire Centren, GCU:n edistyksellisen ja innovatiivisen oppimiskeskus-kirjaston, rakentamiseen.

Glasgow Caledonian University (GCU), Caledonian Academy (CA)

Caledonian Academy (CA) on Glasgow Caledonian Universityn opetuksen kehittämissyksikkö. Nykyisessä muodossaan organisaatio perustettiin vasta viime vuonna 2006 vastaamaan henkilökunnan tv-tuesta ja -koulutuksesta ja uusien oppimis- ja opetusmuotojen kehittämisen tukemista, mutta vastaavaa toimintaa on yliopistossa järjestetty jo vuosia.

Verkko-opetuksen ollessa uusi ilmiö verkko-opetusta tilastoitiin CA:ssa monin eri tavoin, muun muassa seuraamalla Blackboard-oppimisolustan käyttäjämääriä. Kuutisen vuotta sitten oppimiskeskustoiminta painottui opettajien opettamiseen verkkotyökalujen käyttöön ja heidän verkko-opetusta koskevien teknisten ongelmien ratkaisemiseen. Nyt opettajien tarpeet ja siten oppimiskeskukseen kohdistetut palveluvaatimukset ovat muuttuneet. Verkkotyökalut ja -tekniikka ovat tuttuja ja Internetiä hyödynnetään varsin rutiininomaisesti käytännössä jokaisella opintojaksolla. Verkko-oppimisympäristö on integroitu opetukseen aineistojen säilytyspaikkana ja opiskelijan personoituna työpöytänä, jolta opiskelija näkee muun muassa itseään koskevat ilmoitukset, kalenterinsa, omat tehtävänsä, kurssinsa ja arvosanansa, sähköpostinsa, käyttäjälisanssa, osoitekirjansa ja henkilökohtaiset tietonsa.

Verkko-opetuksessa tavoitteena on yhdistää opiskelijoiden epäformaali oppiminen formaaleihin opetusohjelmiin mm. mobiiliteknologioiden avulla. Ihanteena on communities-ajattelu, jossa verkkotekniikasta ja -tekniikalla tavoitellaan jaetun informaation ja verkkoyhteisöjen muodostumista. Tällaisissa verkkoyhteisöissä yhteiset intressit jakavat opettajat ja/tai tutkijat voivat vaihtaa parhaita käytäntöjä, jakaa tietämystään ja tukea toistensa opetus- ja julkaisu-toimintaa, ja opettajat ja opiskelijat voivat kohdata verkossa. CA:ssa tämä tavoite tiivistettiin iskulauseeseen ”Connecting with e-learning”. Oppimiskeskukselta odotetaan tukea tähän muutoksen hallintaan: verkkoyhteisöjen kehittämiseen, henkilökunnan tukemiseen ja kehittämiseen ja yhteisen tiedon jakamiseen.

Kaiken opetustoiminnan laatua seurataan, mutta laadunvalvonnassa korostetaan laadullista palautetta, jota kerätään esimerkiksi opiskelijoilta luennoista elektronisen äänestysjärjestelmän avulla. Sen sijaan määrällistä seurantatietoa ei enää juurikaan kerätä. Tavoitteena on, että verkko-opetus nähdään normaalina osana kaikkea opetusta ja että kaikki opetus perustuu monimuoto-opiskeluun (blended learning), joten verkko-opetusta ei haluta seurata, raportoida tai tilastoida erillisenä ilmiönä.

Glasgow Caledonian University (GCU), Saltire Centre

Saltire Centre on yliopistoyhteisön monipuolinen palvelukeskus, joka on avoinna myös yliopiston ulkopuolisille asiakkaille ja toimii siten yliopiston näyteikkunana kaupunki-

laisille. Se on oppimiskeskus, joka tarjoaa oppimiseen, opiskeluun ja yhteistyöhön innostavat avarat tilat ja tekniikan: 10.500 m² tilaa, 1.800 opiskelupaikkaa, 500 tietokonetta ja 150 lainattavaa kannettavaa tietokonetta. Kalusteet ovat tiivishyllyjä lukuun ottamatta siirreltävissä ja liikuteltavissa. Esimerkiksi pohjakerroksen tietokonepaikat ovat tyhjennettävissä tarpeen mukaan vaikkapa näyttelytilaksi tai messualueeksi. Henkilökunnan työtilat ovat erillään asiakastiloista, mutta yhtenäisenä maisemakonttorina.

Kirjastossa on 8 kilometriä hyllytilaa, 300.000 kirjaa, 8.000 e-kirjaa ja 16.000 e-lehteä. Saltire Centren opiskelijapalvelut sisältävät opiskelun tukipalvelut (kuten tieteellisen kirjoittamiseen ja oppimisvaikeuksiin liittyvän tuen), ”Kysy kirjastonhoitajalta” -tietopalvelun, atk-tuen ja ohjelmistojen käyttötuen, opintojen rahoitusneuvonnan, opintohallintopalvelut (kuten opiskelijaksi rekisteröitymisen), kansainväliset ja vaihto-opiskelijapalvelut, rekrytointipalvelut, vammaispalvelut, mielenterveyspalvelut, uskonnolliset palvelut ja lastenhoidon.

Saltire Centren palveluihin kuuluu myös vuonna 2003 aloitettu GCU:n, BBC:n sekä yhdysvaltalaisen Northwestern Universityn ja Michigan State Universityn 5-vuotinen Spoken Word Services -yhteishanke, jossa digitalisoidaan ja luetteloidaan BBC:n radioaineistoja 1920-luvulta ja televisioaineistoja 1950-luvulta alkaen koulujen, aikuiskoulutuksen ja yliopistojen opetuskäyttöön podcasteina. Tavoitteena on huomioida erilaiset oppimistyyli, mahdollistaa aineiston uudelleenkatseilu ja/tai -kuuntelu ja -arviointi ja rohkaista opiskelijoita osallistumaan opetukseen ja oppimiseen. Hankkeessa tuotetut aineistot ovat vapaasti käytettävissä koko maailmassa.

Edinburgh University, Centre for Teaching Learning and Assessment (TLA)

Edinburgh University perustettiin vuonna 1583. Se on Skotlannin suurin yliopisto, jonka 500 kandidaatin-, 200 maisterin- ja 130 tutkijakoulutusohjelmassa opiskelee 24.000 opiskelijaa ja työskentelee 300 tutkijaa. Centre for Teaching, Learning & Assessment (TLA) on yliopiston laitosrahoitteinen opetuksen kehittämissyksikkö, joka on toiminut jo 23 vuotta. Se harjoittaa tutkimustoimintaa, tukee hyvien opetuskäytäntöjen ja -innovaatioiden kehittämistä (esimerkkinä luentoäänitykset, -videot ja -podcastit ja leikkaussalivideoinnit yliopiston kahden opetussairaalan välillä sekä biologian ”Bio-bits”-tutkimusuutispodcast), opastaa ja ohjaa opetushenkilökuntaa sekä järjestää koulutustilaisuuksia, kuten kansainvälisiä seminaareja ja vierailuluentoja sekä pedagogisen koulutuskokonaisuuden ”Postgraduate Certificate in University Teaching”.

”Postgraduate Certificate in University Teaching” -koulutuksen kohderyhmänä ovat (uusi) opetushenkilöstö, opetussuunnittelijat ja tutkijat. Se muodostuu yhdeksästä kursista, jotka tulee suorittaa 1–3 vuodessa, jotta saa todistuksen. Koulutuksen kaksipäiväinen orientaatio-osuus on pakollinen yliopiston uusille opettajille. Opetus toteutetaan pääosin verkko-opetuksena Blackboard-oppimisalustalla. Työmuotoina ovat

web2:n sovellukset, kuten wikit. Muita käytettyjä ohjelmia ovat muun muassa YouTube, Skype ja SecondLife.

Koska kaikilla opiskelijoilla on käyttäjätunnus yliopiston verkko-oppimisympäristöön, sen käyttäjämääriä ei erikseen seurata. Opetusministeriölle tai muulle keskushallinnolle ei tarvitse tuottaa tietoa verkko-opetuksesta, joten verkko-opetusta ei tilastoida jatkuvasti. Tilastointia ei myöskään käytetä TLA:n rahoitusperusteena. Samoin kuin GCU:ssa/CA:ssa, tavoitteena on monimuoto-opetus, jossa verkkoa hyödynnetään niin materiaalipankkina kuin keskustelualueenakin, eikä verkko-opetusta siten seurata erillään muusta opetuksesta.

TLA seuraa toimintaansa järjestämiensä koulutusten ja niiden osallistujien määrien osalta sekä omaa toimintaansa kehittääkseen että tuottaakseen tietoa laitoksille ja yliopiston keskushallinnolle. Toiminnan kehittämistä varten kaikista kursseista kerätään opiskelijapalautetta säännöllisesti lähinnä opiskelijatytyväisyyttä mittaavilla ”Piditkö kurssista?” -tyyppisillä kyselytutkimuksilla. Enemmän tietoa haluttaisiin saada järjestetyn opetuksen vaikuttavuudesta, siitä, miten opettajien koulutukseen osallistuminen on vaikuttanut opiskelijoiden oppimiseen, mutta vaikuttavuuden tutkiminen on asiakastytyväisyyttä vaikeammin tutkittava ilmiö.

Lisäksi kaikista kursseista kerätään osallistujalistaukset, opintopistemäärät (credit) ja niihin perustuvat laskennalliset oletustyötuntimäärät. Oletustuntimääriin sisältyy sekä järjestetty lähiopeutus että opiskelijoilta edellytetty itsenäinen opiskelu, joka voi olla verkko- tai ei-verkkoperusteista opiskelua. Koulutukset sekä niiden osallistuja-, opintopiste- ja oletustuntimäärät kirjataan TLA:n vuosiraporttiin. Koulutusten tilastoinnissa kiistanalaisia kysymyksiä ovat, tilastoidaanko kokonaiskursseja vai yksittäisiä luentoja ja tilastoidaanko opiskelijat nimettyinä vai pelkästään lukumäärinä. Huolimatta yksilön-suojaongelmista nimittämisten tilastotietojen keräämistä puoltaa se, että yliopiston laitosten tulee osana yliopiston laatujärjestelmää antaa yliopistolle tiedot henkilöstönsä kehittämisestä ja tasa-arvoisten mahdollisuuksien toteutumisesta henkilöstön kehittämisessä.

”Postgraduate Certificate in University Teaching” -tyyppistä ammatillista sertifikaattikoulutusta on järjestetty kohta kymmenisen vuotta ja samantyyppistä henkilöstökoulutusta peräti 1970-luvulta lähtien. TLA:lla tästä koulutuksesta on tilastoja koko yksikön historian, 23 vuoden, ajalta. Nämä tilastot ovat kuitenkin muodostaneet vuosi vuodelta laskevan käyrän niin osallistuja- kuin opintosuoritusmäärissä. Yhä harvempi opettaja oli kiinnostunut tai piti tarpeellisenä aiempaan ammatilliseen sertifikaattiin sisältyneen laajan opetusportfolion suorittamista arvosteltavana opintosuorituksena. Uudessa koulutusohjelmassa opetusportfoliosta on luovuttu, joten koulutuksen kokonaisuus on helpompi saavuttaa.

Uusi koulutuskokonaisuus on herättänyt huomattavasti odotettua enemmän kiinnostusta ja TLA on erittäin tyytyväinen kurssin osallistujamäärään. Meneillään olevalla kurssilla on 67 osallistujaa. TLA totesi, että oma kiinnostava tutkimuskysymyksensä olisi selvittää, miksi uusi koulutuskokonaisuus on saavuttanut niin suuren suosion, miksi sen osallistujamäärä on noussut niin paljon ja miksi opiskelijat ovat olleet aktiivisempia ja suhtautuneet aiempaa myönteisemmin koulutukseen.

Yhteenveto

Skotlannin yliopistojen verkko-opetuskeskustelu käsitteli varsin samoja kysymyksiä kuin suomalainenkin. Tilastointi oli paljolti vapaaehtoista ja sellaisena hajanaisista ja vaihtelevaa. Tilastoinnissa ongelmalliseksi koettiin niin yhtäläisten tilastointiperusteiden luominen (opintokokonaisuus versus yksittäiset luennot) kuin koulutusten osallistujien yksityisyyden suoja (nimitietojen kerääminen).

Niin verkko-opetuksen visiot kuin henkilöstökoulutuksen tilanne olivat Skotlannissa ja Suomessa varsin samat: opettajien tv-taidoissa on saavutettu taso, jossa perusopetukselle ei enää ole kysyntää, vaan verkko-opetusta hyödynnetään vakiintuneena ja kiinteänä osana opetusta ja tutkimusta. Erillisen verkko-opetuksen sijasta ihanteena on kaiken opetustoiminnan kattava monimuoto-opiskelu. Verkko-opetuksen määrän sijasta painopiste on siirtymässä verkko-opetuksen ja -opiskelun laatuun ja mahdollisuuksiin, verkkotekniikkaa ei enää nähdä itseisarvona, vaan korostetaan sen välinearvoa ihmisten yhteistoiminnan ja yhteisöllisyyden lisäämisessä. Huomionarvoinen uusi ideaali on opiskelijoiden epäformaalin oppimisen hyödyntäminen ja tukeminen formaalin opetuksen tukena ja pohjana.

Verkkosivut

<http://www.caledonian.ac.uk/>

<http://www.academy.gcal.ac.uk/>

<http://www.caledonian.ac.uk/thesaltirecentre>

http://www.learningservices.gcal.ac.uk/projects/spoken_word.html

<http://www.ed.ac.uk/>

<http://www.tla.ed.ac.uk/>